

Liselere Geçiş Sistemindeki Değişikliğin Öğrenci Profillerine Yansıması Üzerine Fenomenolojik Bir Çalışma*

Ali ÖZDEMİR^a

Cem Emre METE^b

Meryem Elif MUSLU^c

Özet

2018 yılından itibaren liselere girişte yerel yerleştirme ve merkezi yerleştirme esasına dayalı yerleştirme yöntemine geçilmiştir. Öğrenciler, ya tercihleri doğrultusunda adreslerine yakın olan okullara sınavsız kayıt olmakta ya da MEB tarafından belirlenen bazı okullara merkezi sınav puanlarıyla kayıt olmaktadır. Bu çalışmanın amacı ise yapılan değişikliğin (yerel yerleştirme ve merkezi yerleştirme) okullardaki öğrenci profilinde değişimlere yol açıp açmadığının değerlendirilmesidir. Çalışma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüş, fenomenoloji ile desenlenmiştir. Çalışma grubunu; 5 okul yöneticisi, 5 branş öğretmeni ve 5 rehber öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Çalışmada, veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış; verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda yerel yerleştirme ile kayıt alan okullardaki kontenjanların belirlenenden fazla olduğu ve dolayısıyla da sınıf mevcutlarında artış gözlenmiştir. Bu yüzden okulların fiziki yapıları göz önüne alınarak kontenjanlarının belirlenmesi gerektiği önerilmektedir. Ayrıca meslek liselerinin itibarının artırılması yönünde çalışmalar yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci profili, sınav sistemi, yerel yerleştirme, merkezi yerleştirme, öğrenci davranışları

A phenomenological study related to the reflection of the change in the high school transition system on the student profiles

Abstract

As of 2018, the method of local placement and central placement at the entrance to high schools has been adopted. Students can either enroll in schools close to their address-es without taking an exam in line with their choices (local placement) or enroll in some schools determined by the Ministry of National Education with central exam scores (central placement). The aim of this study is to evaluate whether this change (local placement and central placement) leads to changes in student profiles in schools. This study was conducted with the qualitative research method and was designed with the phenomenology. The study group is to consist of 5 school administrators, 5 branch teachers and 5 school counselors. Participants were selected by using the maximum variation sampling method, one of the purposive sampling methods. In the study, the data were obtained through a semi-structured interview

*Bu çalışma, 26 Nisan 2019 tarihinde 10th ICONTE'de bildiri olarak sunulmuştur.
^a Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul, Türkiye, E-mail: aliozdmr32@gmail.com, Orcid: 0000-0001-6089-1966

^b Milli Eğitim Bakanlığı, Kocaeli, Türkiye, E-mail: c.mete94@gmail.com, Orcid: 0000-0002-5921-0569

^c Milli Eğitim Bakanlığı, Kahramanmaraş, Türkiye, E-mail: meryemelif@hotmail.com, Orcid: 0000-0003-0218-749X

Atf: Özdemir, A., Mete, C. E. ve Muslu, M. E. (2020). Liselere geçiş sistemindeki değişikliğin öğrenci profillerine yansıması üzerine fenomenolojik bir çalışma. *İZÜ Eğitim Dergisi*, 2(4) 204-221.
DOI 10.46423/izujed.802210

form; the data obtained from the interviews were analyzed using descriptive analysis technique and content analysis technique. In line with the findings obtained, it was observed that the quota in the schools which enrolled with the local placement was more than determined and thus the increase in the class size was observed. Therefore, it is suggested that the quota of the schools should be determined by considering the physical structure of the schools. They also stated that studies should be carried out to increase the reputation of vocational high schools.

Keywords: student profile, examination system, local placement, central placement, student behavior

Extended Abstract

Introduction

The factors that cause the choice of secondary education institutions are to affect the demand for schools and students' choice of schools. In order to balance these demands, different models have been applied from time to time in the student selection and placement system. The transition from Basic Education to Secondary Education (TEOG) exam, which was one of the selections and placement systems and had carried out since 2013, was implemented until 2017. As of the 2017-2018 academic year, as a result of the amendment made to the Directive on the Transition to Secondary Education of the Ministry of National Education, it has been started to implement that students are placed in secondary education institutions with or without examination in the direction of their enrolment areas, knowledge, skills and abilities. In another word, a new system based on local placement and central placement was introduced. Students can either enroll in schools close to their addresses without taking an exam in line with their choices (local placement) or enroll in some schools determined by the Ministry of National Education with central exam scores (central placement).

Profile researches are to examine the characteristics of the students, one of the basic building blocks of education, under the effect of the environment and shaped by themselves. Examined the profile researches conducted in the field so far, it is seen that it is mostly made for students in higher education. Examined in terms of secondary education institutions, it is seen that this subject is not given enough importance. In this context, the aim of this study is to evaluate whether this change (local placement and central placement) leads to changes in student profiles in schools.

Method

This study was conducted with the qualitative research method and was designed with the phenomenology. Phenomenological design aims to reveal in-depth and detailed analysis of participants' perceptions, ideas and experiences about a phenome-non or a concept. The study group is to consist of 5 school administrators, 5 branch teachers, and 5 school counselors working in the schools under the Istanbul Provincial Directorate of National Education in the 2018-2019 academic year. Participants were selected by using the maximum variation sampling method, one of the purposive sampling methods. In the study, the data were obtained through a semi-structured interview form; the data obtained from the interviews were analyzed using descriptive analysis technique and content analysis technique.

Findings and Discussion

When the findings were examined, the majority of the participants who participated in the study from the schools admitting students through local placement stated that the incidence of undesired behaviors increased in the students who were newly enrolled with the amendment made. The participants stated undesired behaviors that the students were indifferent to the lesson, they did not have a study order, they were rude to their friends, they made hand jokes, and they damaged the school belongings. It was observed that students in the project schools had positive behaviors in the classroom and therefore there was a decrease in the discipline problems. Another positive reflection of the change made in the schools admitting students through local placement is that the good location of the school positively affects the enrolled student profile. It is observed that there is a consensus that the school-parent collaboration will increase in the schools that admit students through local placement. Since the students will continue their education in their own neighborhoods, the fact that their homes are close to the school results in the fact that their families will be able to frequently contact with the school. In the previous system, students had enrolled in schools being away from their houses and this situation had caused families were away from schools, too. In addition, the school bus burden and financial burden has decreased as a result of the local placement system.

The most important positive aspect of this change for high schools included in the scope of the project school is the in-crease in academic achievement in general. The teachers in the schools where students enroll through local placement expressed the opinion about the cognitive deficiency of the students. When the answers are examined, it is seen that the students with the cognitive deficiency are to mean the students who are indifferent to the lesson, do not review the class notes and do not do their homework. It was stated that the quota in the schools enrolled by local placement was more than the planned quota and consequently, an increase was observed in class sizes. It is also concluded that the increase in the number of students in the classroom will generally distract the student from the study behavior. Based on this result of the research, students' motivation will decrease over time in schools with crowded classes which admit students through local placement, and as a result, it will have an impact on the decline of academic success, too. Therefore, it is suggested that the quota should be determined by considering the physical structure of the schools. Another emphasized point is that the new system leads to a decrease in the value of vocational high schools. As a result of the decrease in the prestige of vocational high schools; falling the number of students preferring, they are going to become the schools which must be enrolled for the students who cannot settle anywhere. The quality of the graduates will be low due to the fact that there are students who are experiencing academic inadequacy and not settling in line with their abilities. In order to prevent this situation and to support to meet the qualified personnel need, practices should be made to increase the prestige of vocational high schools.

Giriş

Ortaöğretim kurumları kendi aralarında bazı özellikler bakımından ayrılmaktadır. Bu farklılıklar, öğrencilerin liseleri seçmesinde göz önünde bulundurduğu önemli özelliklerdir. Eğitim anlamında başarıyı elde etmiş ve kendini kanıtlamış okullar, tercih edilirken popüler seçenekler arasında yer almaktadır. Bundan dolayı liseler arasında seçilme durumlarında farklılıklar oluşmuştur. Liselere olan taleplerdeki dengeyi korumak amacıyla seçme ve yerleştirme sistemlerinde farklı modeller uygulanmıştır (Atılğan, 2018: 5).

Seçme ve yerleştirme sistemlerinden biri olan ve 2013 yılında hayata geçirilen Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) sınav sistemi, 2017 yılına kadar uygulanmıştır. 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılından itibaren ise, Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretime Geçiş Yönergesinde yapılan değişiklik sonucu “Ortaöğretim kurumlarına öğrenciler, kayıt alanı, bilgi, beceri ve yetenekleri doğrultusunda sınavlı veya sınavsız olarak yerleştirilir.” maddesi getirilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2019).

Türk Dil Kurumu’na (TDK, 2019) göre profil kavramı, bir kişi veya eşya için ayırt edici özelliklerin bütününe ifade etmektedir. Profil belirleme adına yapılan çalışmalar da günümüzde hemen hemen her alanda, belli dönemlerde gerçekleştirilmektedir. Çok sayıda kurum ve kuruluş, hitap ettikleri kitleyi tanıma yoluna gitmektedir. Üniversiteler, devlet kurumları, kurumsallaşma yolundaki özel şirketler, meslek odaları, sendikalar vb. birçok kurum profil belirleme ile son derece değerli bir bilgi birikimini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir (Şayli, 2008: 37). Profil araştırmaları; eğitimin temel yapı taşlarından birisi olan öğrencilerin çevre etkisinde ve kendisi tarafından şekillenen özelliklerinin incelenmesidir (Erkan ve diğerleri, 2002: 109). Şu ana kadar alanda yapılmış olan profil araştırmalarına bakıldığında, çoğunlukla yükseköğretimde yer alan öğrenciler için yapıldığı görülmüştür. Ortaöğretim kurumları açısından bakıldığında, bu konuya yeteri kadar yer verilmediği görülmüştür. Bu çalışmaların ortaöğretim kurumlarında yapılması ve sık sık tekrar edilmesi, öğrencilerin zaman içindeki değişimlerini ortaya koymaya yetecektir. Bu da akademisyenlere, eğitim alanındaki bilimsel çalışmalarında yol gösterici olacaktır (Şayli, 2008: 36).

Bu araştırmalar sayesinde, öğrencilerin mevcut potansiyelleri daha iyi anlaşılabilir şekilde meslek seçimlerinde onlara yol gösterici olunabilmekte ve bu sayede eğitimin kalitesi de arttırılabilmektedir. Öğrenci profili hakkında yapılan çalışmalar, öğrencilerin akademik başarı, sosyal ilişkileri, ekonomik durumları ve gelecekte nerede yer alacaklarını anlama noktasında faydalıdır (Şenses, 2005: 185). Bu bağlamda araştırmanın problem durumu, “Liselere geçiş sisteminde yapılan değişikliğin (yerel yerleştirme ve merkezi yerleştirme) okullardaki öğrenci profiline yansımaları nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın önemi; Liseye Geçiş Sistemi’ndeki değişiklikler 2018 yılı mart ayında netlik kazanmaya başlamıştır. Böylelikle bu değişiklik öncesi daha yüksek puanlı öğrencileri alan okullar bir anda sınavsız öğrenci almaya, sınav başarıları düşük öğrencileri alan okullar ise sınavla öğrenci almaya başlamıştır. Böylelikle okulların statüsü ve okullara yeni kayıt olan öğrencilerin profillerinde değişimler olmaya başlamıştır. Öğrenci profillerinin farklılaşması, okul başarısını, okul içi disiplini ve okulların bilinirliği ve tercih edilebilirliğini etkileyecek önemli bir etkidir. Bu sebeple yapılan değişiklik sonucunda değişen öğrenci profillerinin okullara yansımaları incelemeye değer bir durumdur. Yeni sistem bağlamında oluşan öğrenci profillerine yönelik yapılmış olunan bu çalışma, sistemin okullardaki yansımalarını görmek

hem de alandaki eksiliği gidermek açısından yol gösterici nitelikte olacaktır. Araştırmada okul müdürleri, branş öğretmenleri ve PDR uzmanlarının sadece görüşlerine başvurularak sonuca ulaşılması araştırmanın sınırlılığıdır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde, lise düzeyindeki devlet okullarında görev yapan okul müdürleri, branş öğretmenleri ve PDR uzmanlarından elde edilecek veriler doğrultusunda yapılan değişikliğin (yerel yerleştirme ve merkezi yerleştirme) okullardaki öğrenci profilinde değişimlere yol açıp açmadığının değerlendirilmesidir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir:

1. Önceki yıllarda okullara kayıt olan öğrenciler ve değişen sistem sonrasında okula kayıt olan öğrenciler göz önünde bulundurulduğunda;
 - a) Yapılan değişikliğin okullardaki akademik başarıya yansımaları nelerdir?
 - b) Yapılan değişikliğin sınıf içi davranışlara yansımaları nelerdir?
 - c) Yapılan değişikliğin öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine yansımaları nelerdir?
2. Yeni kayıt olan öğrencilerle ilgili öngörüler ve gerçekleşen durum nasıldır?
3. Yapılan değişikliğin olumlu ve olumsuz yansımaları nelerdir?
4. Yapılan değişikliğe dair iyileştirmeye yönelik önerileriniz nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın deseni

Araştırmada, yapılan sistem değişikliğinin okullardaki öğrenci profillerinde değişimlere yol açıp açmadığı olgusu hakkındaki derinlemesine görüşlerin ortaya çıkarılması amaçlandığından yöntem olarak nitel araştırma yöntemi ve desen olarak ise “olgubilim (fenomenoloji)” deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni, bir olgu ya da kavram ile ilgili katılımcıların algı, fikir ve deneyimlerinin derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde analiz edilerek ortaya çıkarılması amaçlamaktadır. Olgubilim çalışmaları, birkaç kişinin bir olgu da kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını tanımlar (Creswell, 2018: 75).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu; 2018-2019 eğitim-öğretim yılında İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olan,

-Proje okulu olma kriterlerini sağladıkları için merkezi yerleştirme ile kayıt alan 1 Anadolu lisesi ve bu lisede görev yapmakta olan 15 yıllık mesleki, 6 yıllık yöneticilik deneyimine sahip 1 erkek müdür, 8 yıllık mesleki deneyime sahip 1 kadın biyoloji öğretmeni ve 6 yıllık mesleki deneyime sahip 1 kadın PDR uzmanı,

-Başarı yüzdesi yüksek olmasına rağmen proje okulu olma kriterlerini sağlayamadığı için yerel yerleştirme ile kayıt alan 2 Anadolu lisesi ve bunlardan birinde 13 yıllık mesleki, 5 yıllık yöneticilik deneyimine sahip 1 kadın müdüre, 18 yıllık mesleki deneyime sahip 1 erkek kimya öğretmeni ve 7 yıllık mesleki deneyime sahip 1 erkek PDR uzmanı, diğer lisede ise 22 yıllık

mesleki ve 15 yıllık yöneticilik deneyimine sahip 1 erkek müdür, 12 yıllık mesleki deneyime sahip 1 erkek matematik öğretmeni ve 11 yıllık mesleki deneyime sahip 1 erkek PDR uzmanı,

-Başarı yüzdesi ortalama bir seviyede yerel yerleştirme ile kayıt alan 1 Anadolu lisesi ve bu lisede görev yapmakta olan 14 yıllık mesleki deneyim, 7 yıllık yöneticilik deneyimine sahip 1 erkek müdür yardımcısı, 14 yıllık mesleki deneyime sahip 1 erkek matematik öğretmeni ve 12 yıllık mesleki deneyime sahip 1 erkek PDR uzmanı,

-Hem yerel hem de merkezi yerleştirme (mesleki ve teknik Anadolu lisesi) ile öğrenci alan 1 mesleki ve teknik ve Anadolu lisesinde görev yapmakta olan 25 yıllık mesleki deneyim ve 15 yıllık yöneticilik deneyimine sahip 1 erkek müdür yardımcısı, 13 yıllık mesleki deneyime sahip 1 kadın Türk dili ve edebiyatı öğretmeni ve 11 yıllık mesleki deneyime sahip 1 kadın uzmanı oluşturmaktadır.

Çalışma grubu, katılımcıların araştırmanın verilerini sağlayabilecek niteliklerde olması açısından amaçlı örnekleme tekniklerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme, görece olarak küçük bir örneklem oluşturan ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtan bir örnekleme tekniğidir. Maksimum çeşitliliğe dayalı bir örneklem oluşturmada amaç, genelleme yapmak için çeşitlilik sağlamak değil, tam tersine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 136-137).

Veri Toplama Tekniği

Görüşme, gerekli bilgiye sahip bir kişiyle görüşerek nitelikli bilgiye sahip olma yöntemidir. Nitelikli bir röportajda, görüşme yapan kişi konuşma için teşvik edici sorular sorar. Görüşme bir iletişim ve ilişki olmasıyla birlikte aynı zamanda bir gözlemdir (Patton, 2015: 896). Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmenin araştırmacılara sunduğu, etkileşim, esneklik ve sondalar yoluyla irdeleme özelliklerinin kullanılması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 80).

Araştırmada veriler, görüşme tekniği olan, yarı yapılandırılmış görüşme kullanılarak, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Katılımcılara yapılacak görüşmenin konusu ve içeriği hakkında önceden bilgi verilmiş, daha sonra görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde görüşmeler, toplam 15 katılımcı ile yapılmış ve katılımcılardan randevu alınarak görev yaptıkları okullarda sessiz ve sakin bir ortamda yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, katılımcıların izniyle ses kaydı alınmış ve katılımcılarla yaklaşık 20-30 dakika süren görüşmeler yapılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırma yöntemi ile yürütülen çalışmalarda, geçerlikte yansıtılan ifade inandırıcılık ve aktarılabirlik, güvenilirlikte yansıtılan ifade ise tutarlık ve teyit edilebilirliktir. Araştırmada inandırıcılığı sağlamak amacıyla; yöntem bölümünde katılımcı sayısı ve katılımcılar ile ilgili bilgiler verilmiştir. Katılımcılar gönüllülük esasına göre seçilmiştir ve katılımcılara ifadelerini özgürce yansıtılmaları gerektiği sözlü olarak bildirilmiştir. Ayrıca araştırma sürecinin aşamaları gerçekleştirilirken, alanında uzman eğitimcilerden, araştırma konusunun belirlenmesi, araştırmanın nasıl gerçekleştirileceği; yarı yapılandırılmış görüşme sorularının

belirlenmesi, katılımcıların belirlenmesi ve seçimi, kodlayıcıların ham verileri analiz etmesi ve yorumlaması çalışmalarına ilişkin dönüt ve düzeltme alınarak çalışma sürecinin teyit edilmesi sağlanmıştır.

Araştırmacı katılımcılardan randevu alarak görüşmelere gitmiştir. Araştırmacı, yaptığı çalışma ve topladığı bilgiler ile katılımcılara herhangi bir sorumluluk yüklenmeyeceğini başlangıçta açıkça belirtmiştir. Toplanan verilerin kullanımının sadece araştırma ile sınırlı kalacağı ve kişisel verilerin üçüncü şahıslarla paylaşılmayacağı ifade edilerek katılımcıların araştırmacıya güvenmesi hedeflenmiştir. Görüşmeler, katılımcılardan izin alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiştir ve görüşme esnasında katılımcılara yönlendirme yapılmamıştır.

Araştırmada aktarılabilirliği sağlamak amacıyla; yöntem bölümünde, veri toplama süreci ve verilerin analiz basamakları ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Aynı amaç doğrultusunda, bulgular bölümünde doğrudan alıntılar kullanılması da aktarılabilirliği destekleyen bir başka yöntemdir. Yapılan alıntılarda katılımcıların kişisel bilgileri gizlilik ilkesi gereği olarak korunmuş ve alıntılar "K1" gibi katılımcılara ait kodlamalar ile verilmiştir.

Araştırmanın tutarlılığını sağlamak amacıyla, toplanan veriler araştırmacı tarafından farklı zamanlarda birden fazla kez kodlanmıştır. Farklı zamanlarda toplanan kodlar içinden ortak olan kodlar belirlenmiş ve bu kodlar kategorileştirilmiştir.

Araştırmanın teyit edilebilirliğini sağlamak amacıyla; araştırmada elde edilen notlar, veriler ve kodlamalar daha sonra incelenebilecek şekilde elektronik ortamda saklanmıştır. Yapılan çalışmada, katılımcılarla yapılan görüşmeler yüksek kaliteli ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmıştır. Bu araştırmadaki ses dosyalarının (ham verilerin) yazılı dokümana dönüştürülmesinde ve yazıya aktarılan verilerin analizinde bilgisayar destekli nitel veri analiz paket programı kullanılarak araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini artırılma yoluna gidilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada görüşmelerle elde edilen verilerin çözümlenmesinde, nitel veri analiz yöntemleri olan betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri birlikte kullanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilerin araştırma soruları temel alınarak oluşturulan temalara göre sunulmasında betimsel analiz tekniğine başvurulmuştur. Betimsel analizde temalar önceden belirlenir, veriler bu belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 256). Bu doğrultuda veriler sistematik olarak, açık ve anlaşılır bir biçimde betimlenmiştir. Ardından toplanan veriler, belirlenen temalar doğrultusunda içerik analizi tekniği kullanılarak kodlanmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verilere açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 259). Yapılan betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri sonucunda, araştırma verileri yorumlanarak araştırmanın sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca bu süreç sonucunda sunulan verilerde, araştırmada bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara da yer verilmiştir. Toplanan verilerin analizinde MAXQDA 12 bilgisayar destekli nitel veri analiz paket programı kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölüm dört başlık halinde sunulmuştur. Başlıklar betimsel analiz tekniği ile oluşturulan temalar doğrultusunda verilmiştir.

1.) Önceki yıllarda okullara kayıt olan öğrenciler ve değişen sistem sonrasında okula kayıt olan öğrenciler göz önünde bulundurulduğunda;

- Yapılan değişikliğin okullardaki akademik başarıya yansımaları nelerdir?

Liselere girişte yapılan sistem değişikliği sonrasında okullardaki akademik başarının nasıl şekillendiği Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Yapılan Değişikliğin Okullardaki Akademik Başarıya Yansımaları

		f
Yerel yerleştirme ile öğrenci alan liseler için	Başarısı düşük öğrencilerin olması (K9, K10, K11, K12)	4
	Bilişsel beceri yetersizliği olan öğrencilerin olması (K1, K10, K11)	3
	Sınıf tekrarı yapması beklenen öğrencilerin olması (K8, K12)	2
Proje okulu kapsamına alınan liseler için	Başarısı yüksek öğrencilerin olması (K4, K5, K6, K13, K14, K15)	6
	Derse hazırlık gelen öğrencilerin olması (K4, K13, K14)	3
	Okul başarı ortalamasının artması (k5, k15)	2

K=Katılımcı

Tablo 1’e göre yerel yerleştirme ile öğrenci alan liselerde, genellikle başarısı düşük öğrencilerin ve bilişsel beceri yetersizliği olan öğrencilerin bulunduğu fikri ön plana çıkmaktadır. Proje okulu kapsamına alınan liselerde ise katılımcıların büyük bir çoğunluğu başarısı yüksek olan öğrencilerin bulunduğunu dile getirmiştir. Ayrıca bu öğrencilerin derslerine hazırlıklı gelen öğrenciler olduğu düşüncesi de ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların soruya verdikleri ayırt edici cevaplar aşağıda verilmiştir:

K10, “Çalışma düzenlerinde bozukluklar var. Diğer çocuklar daha sistemli, etkin geliyorlar, ama bu çocuklarımız diğerlerine göre daha zayıf” şeklinde belirtmiştir.

K12 ise, “Geçen yılda akademik başarı anlamında yüksek öğrencilerimiz vardı. Bu yılda olacak. Şu anda 10 11. Sınıf öğrencilerimizde belli bir puanla gelen öğrenciler. Fakat 9larda iyi öğrenciler var ama akademik başarısı yetersiz olduğu halde gelen, şu an 9 zayıfı 10 zayıfı olan çok öğrenci var içlerinde.” şeklinde bu konuya vurgu yapmaktadır.

K13, “Geçen senelerde de belirli bir grup vardı, birbirine yakın öğrencilerdi ama bu senekiler çalışma alışkanlıkları veya ders dinleme alışkanlıkları açısından geçen yıllara nazaran biraz daha iyiler diyebiliriz.” şeklinde belirtmiştir.

K14 ise “Daha yüksek, bizim yüzdelerimiz biraz daha gerideydi. Şu anda daha yüksek, onu fark ediyoruz. Başarıları çok daha fazla, çocukların anlama yetenekleri-kapasiteleri daha yüksek önceki yıllara oranla.” şeklinde bu konuya vurgu yapmaktadır.

- Yapılan değişikliğin sınıf içi davranışlara yansımaları nelerdir?

Liselere girişte yapılan sistem değişikliği sonrasında yeni kayıt olan öğrencilerin sınıf içi davranışlarının nasıl şekillendiği Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Yapılan Değişikliğin Sınıf İçi Davranışlara Yansımaları

		f
Yerel yerleştirme ile öğrenci alan liseler için	Disiplin problemi yaşamıyorum. (K7, K8, K9)	3
	Dersin işlenişini olumsuz etkileyen davranış sergileyen öğrenciler olması (K2, K3)	2
	Yeterli olgunlukta olmayan öğrenciler (K1, K10)	2
	Öğretmenleriyle kurdukları iletişimleri bozuk olan öğrenciler (K11)	1
Proje okulu kapsamına alınan liseler için	Bilinçli davranışlar sergileyen öğrencilerin olması (K5, K6, K13)	3
	Disiplin problemlerinin azalması (K4, K13, K14)	3
	Aile terbiyesi almış öğrencilerin olması (K4, K14)	2
	Özgüven sahibi öğrencilerin olması (K14, K15)	2
	Egosu yüksek öğrencilerin olması (K14)	1
K=Katılımcı		

Tablo 2’ye göre yerel yerleştirme ile öğrenci alan liselerden çalışmaya katılan bazı katılımcılar disiplin konusunda problem yaşamadıklarını dile getirirken, bazı katılımcılar ise yeterli olgunlukta olmayan ve sınıf için davranış problemi olan öğrencilerin bulunduğunu dile getirmiştir. Proje okulu kapsamına alınan liselerde ise katılımcıların büyük çoğunluğu disiplin problemlerinde azalma olduğunu ve bilinçli davranış sergileyen öğrencilerin olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcıların soruya verdiği ayırt edici yanıtlar aşağıda verilmiştir:

K9, “Öğrencilerin kuralları anlamaları ve uygulamaları geçmiş yıllara kıyasla daha geç gerçekleşti. Kuralları anladıktan sonra uygulama noktasında pek bir problem yaşamıyoruz.” şeklinde belirtmiştir.

K1 ise “Öğrenciler yeterli olgunlukta ve kapasite de olmadıkları için kendini kontrol etme ve dersi dinleme noktasında zafiyet gösteriyorlar.” şeklinde bu konu hakkında vurgu yapmıştır.

K13, “Önceden daha farklı olaylarla karşılaşabiliyorduk, işte okulda sigara içme veya kopya çekme davranışı, ders dinlememe, öğretmene saygısızlık, arada kavga böyle şeyler olabiliyordu nadirde olsa. Bunlar zamanla çok azaldı. Bu sene son birkaç yıldır neredeyse hiç yok gibi diyebilirim ama bu sene ekstrem bir şey görmedim.” şeklinde belirtmiştir.

K6 ise “Bu sene sınav ile aldığımız sınıfta ki öğrencileri yönünden şanslıyız. Bize derslerde problem çıkarmıyorlar.” şeklinde bu konu hakkında vurgu yapmıştır.

- Yapılan değişikliğin öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine yansımaları nelerdir?

Liselere girişte yapılan sistem değişikliği sonrasında yeni kayıt olan öğrenciler arasındaki ilişkileri gösteren veriler Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Yapılan Değişikliğin Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkilerine Yansımaları

		f
Yerel Yerleştirme ile Öğrenci Alan Liseler İçin	İstenmeyen Davranış Sergileyen Öğrenciler (K1, K3, K7, K8, K10)	5
	Ortaokuldan Süre Gelen Arkadaşlıklar (K7, K8, K10, K11)	4
	Sağlıklı Olmayan Arkadaşlıklar (K9, K11, K12)	3

	Tutarsız Arkadaşlık İlişkileri (K2)	1
	Kolay Arkadaşlıklar Kurabilen Öğrenciler (K11)	1
Proje Okulu Kapsamına Alınan Liseler İçin	Bilinçli Kurulan Arkadaşlıklar (K4, K6, K14, K15)	4
	Çıkara Dayalı Kurulan Arkadaşlıklar (K5)	1
	Arkadaşlarını Etkileme Gücüne Sahip Öğrencilerin Varlığı (K5)	1
	Tutarsız Arkadaşlık İlişkileri (K13)	1
K=Katılımcı		

Tablo 3'e göre yerel yerleştirme ile öğrenci alan liselerden çalışmaya katılan katılımcıların büyük bir çoğunluğu yapılan değişiklik ile yeni kayıt aldıkları öğrencilerde istenmeyen davranışların görülme durumunun arttığını dile getirmişlerdir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu ayrıca öğrencilerinin ortaokul düzeyine dayanan arkadaşlık ilişkilerinin olduğunu dile getirmişlerdir. Proje okulu kapsamına alınan liselerdeki arkadaşlık ilişkilerinin ise daha bilinçli kurulan arkadaşlıklar olduğu katılımcıların büyük bir çoğunluğu tarafından dile getirilmiştir. Katılımcılardan alınan dikkat çekici yanıtlar aşağıda verilmiştir:

K8, "Adrese dayalı gelmiş olmalarından dolayı ortaokulda da birlikte okuyan öğrenci sayısı fazla. Bundan dolayı arkadaşlıkları uzun yıllara dayanıyor." şeklinde belirtmiştir.

K1 ise "Arkadaşlık noktasında önceki yıllara göre kıyaslama yaptığımda yeni gelen öğrenciler de birbirine fiziki müdahale, laf atma ve saygısızca davranış da bulunma vakaların arttığını söyleyebilirim." şeklinde bu konu hakkında vurgu yapmıştır.

K6, "Sınavla aldığımız sınıftaki öğrenciler daha bilinçli arkadaşlıklar kuruyor. Diğer şubelerdeki öğrencilerle arkadaşlık kurma noktasında temkinli davranıyorlar." şeklinde belirtmiştir.

K15 ise "Biz de birbirleriyle iletişimleri de çok güzel. Bir de akademik beklentileri var, bir de hayata karşı beklentileri var. daha derli toplular, daha dikkatli yani söylediğin bir uyarı daha karşılık buluyor." şeklinde bu konu hakkında vurgu yapmıştır.

2.) Yeni kayıt olan öğrencilerle ilgili öngörüler ve gerçekleşen durum nasıldır?

Yeni kayıt olan öğrenciler ile ilgili okulların beklentileri ve bu beklentilerinin hangi yönde gerçekleştiğine ait bilgiler Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Yeni Kayıt Olan Öğrencilerle İlgili Öngörüler ve Gerçekleşen Durum

			f	
Yerel yerleştirme ile öğrenci alan liseler için	Olumlu Beklentiler	Düşük beklenti oluşturduğum için beklentim olumlu gerçekleşti. (K9, K10, K12)	2	
		Okulun konumundan dolayı beklentim gerçekleşti. (K7, K8)	2	
	Olumsuz Beklentiler	Olumsuz Gerçekleşmesi		
		Okulun konumundan dolayı beklentimin tersine gerçekleşti. (K3)	1	
		Okulda Akademik başarıda düşüş oldu. (K1, K2, K11)	3	
		Okulda Akademik Başarıda Artış Oldu. (K13, K14, K15)	3	

Proje Okulu	Olumlu	Olumlu Gerçekleşmesi	Düşük Beklenti Oluşturma (K4)	1
Kapsamına Alınan Liseler İçin	Beklentiler	Olumsuz Gerçekleşmesi	Kontenjanın yeteri kadar dolmamasından dolayı beklentimin tersi oldu. (K6)	1
	Olumsuz Beklentiler	Olumlu Gerçekleşmesi	Okulun konumundan dolayı beklentim gerçekleşti. (K5)	1
		Olumsuz Gerçekleşmesi		
K=Katılımcı				

Tablo 4'e göre yerel yerleştirme ile öğrenci alan liselerde katılımcıların beklentilerine bakıldığında olumlu beklenti içinde olan katılımcı sayısı ile olumsuz beklenti içinde olan katılımcı sayıları birbirine yakındır. Olumlu beklenti içinde olan katılımcıların hepsinin beklentileri olumlu yönde gerçekleşmiştir. Beklentilerinin gerçekleşmesinde, düşük beklenti oluşturmalarının ve okulun bulunduğu konumun iyi olmasının etkileri göze çarpmaktadır. Olumsuz beklenti içinde olan katılımcıların büyük bir çoğunluğunun beklentileri olumsuz yönde gerçekleşmiştir. Olumsuz yönde gerçekleşmesinde ise akademik başarıda düşüş ön plana çıkmaktadır. Proje okulu kapsamına alınan liselerde ise katılımcıların büyük bir çoğunluğunun beklentilerinin olumlu yönde olduğu ve olumlu yönde gerçekleştiği göze çarpmaktadır. Beklentilerinin olumlu yönde gerçekleşmesinde akademik başarılarındaki artışın etkisi en büyük etkidir. Katılımcılardan alınan dikkat çeken yanıtlar aşağıda verilmiştir:

K8, "Merkezi bir konumda bulunuyor okulumuz bundan dolayı gelecek öğrenciler için beklentilerimin dışında bir durum gerçekleşmedi. Ayrıca Eskiye göre üniversite kazandırma anlamında daha fazla bir yüzde yakalayacağımız öğrencilerin geleceğini bekliyordum. Çok başarılı öğrenciler geldi okulumuza." şeklinde belirtmiştir.

K9, "Çok kötü öğrencilerin gelmeyeceğini düşünüyordum. Yüksek beklenti oluşturmam. Birkaç problemlili öğrenci dışında öğrenciler beklentilerim yönünde geldi." şeklinde bu konu hakkında vurgu yapmıştır.

K1 ise "Okulun niteliksiz okul olmasından dolayı kötü öğrencilerin geleceğini tahmin ediyordum. Okulumuz ilçenin en iyi 2. Okulu olmasına rağmen adrese dayalı sisteme dönüştürüldü. Okulun konumunun merkezi olmasının biraz olumlu etkisi var ama sınavla aldığımız döneme kıyasla daha kötü olacağını düşünüyordum. Beklentim gerçekleşti diyebilirim." şeklinde ifade etmiştir.

K13, "Çok fazla beklenti, tabi ki de yüzdelik dilimin daha da artacağını hani akademik başarı anlamındaki profilin daha iyi olacağını bekliyorduk ama bu çok fazla değil. Yani %2-%3'lük artışla bekliyorduk. Dolayısıyla çok ekstrem bir değişim beklemedik. Hani önceden 3'lük öğrenci geliyordu da şimdi 5'lik grup gelecek diye bir beklentimiz olmadı. Çünkü önceden de %10-%15 arası dilimde öğrenci geliyordu, yani yakın-birbirine yakın gruplar. O yüzden farklı bir beklentimiz yoktu, paralel öğrenciler." şeklinde belirtmiştir.

K15 ise "Proje okulu olduğumuz için beklentim olumlu yöndeydi. Belli bir başarının üstünde öğrenci aldık. Benim beklentilerimi karşılayan bir durum diyebilirim." şeklinde bu konu hakkında vurgu yapmıştır.

3.) Yapılan değişikliğin olumlu ve olumsuz yansımaları nelerdir?

Yapılan sistem değişikliğinin genel anlamda oluşturduğu olumlu ve olumsuz yansımalar Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5.Yapılan Değişikliğin Olumlu ve Olumsuz Yansımaları

		f	
Yerel yerleştirme ile öğrenci alan liseler için	Olumlu	Servis yükü ve maddi yükü olmaması (K1, K2, K3, K9, K10, K12)	6
		Okulun konumundan dolayı çok kötü öğrenci gelmedi. (K1, K3, K7, K8)	4
		Disiplin olaylarında azalma (K7, K8, K9)	3
		Okul-veli iş birliğinin artması (K2, K12)	2
		Üniversiteyi kazanacak öğrenci sayısında beklentinin yüksek olması (K11)	1
	Olumsuz	Akademik anlamda karma yapının dezavantajları (K2, K7, K8, K9, K11)	5
		Okulun genel anlamda akademik başarısında düşüş (K1, K2, K9, K11, K12)	5
		Yapılan kontenjan değişikliğine okulun fiziki yapısı yetersiz kalması (K1, K2, K10, K11)	4
		Anadolu liselerindeki kontenjanlarının artmasının olumsuz etkileri (K3, K11, K12)	3
		Disiplin olaylarında artış olması (K2, K11, K12)	3
Proje okulu kapsamına alınan liseler için	Olumlu	Okulun genel anlamda akademik başarısında artış (K4, K5, K6, K13, K14, K15)	6
		Disiplin olaylarında azalma (K4, K13)	2
		Üniversiteyi kazanacak öğrenci sayısında beklentinin yüksek olması (K13, K15)	2
	Olumsuz	Meslek liselerinin değerinin azalması (K5, K6, K13)	3

K=Katılımcı

Tablo 5’e göre yerel yerleştirme ile öğrenci alan liselerde, yapılan değişikliğin en önemli olumlu yansıması servis yükünün ve maddi yükün azalması olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca diğer bir olumlu yansıması okulun konumunun iyi olmasının kayıt olan öğrenci profilini olumlu etkilediği belirtilmiştir. Yerel yerleştirme ile öğrenci alan liselerde yapılan değişikliğin olumsuz yansımaları olarak sınıflardaki öğrencilerin akademik başarıları arasında uçurumlar olması bundan dolayı da akademik başarılarında genel olarak düşüş olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca okulların alabileceğinden fazla öğrenci alması da okulun fiziksel yapısının yetersizliğini ortaya çıkardığı dile getirilmiştir.

K1, “Mahalleden öğrenci alıyor olmamız öğrencilerin servis kullanımı, okula geliş gidiş sürelerini, yemek gibi maddi harcamalarını rahatlatmış diyebiliriz.” şeklinde

K10, “Çocuklar farklı farklı yerlere gitmediler. Mahallesinde okuyorlar. Servisten kurtuldular. Yol parasından kurtuldular. Eve yakın, annesi getirebiliyor. Erken uyanmıyor.” şeklinde belirtirken,

K3 ise “Okulumuzun merkezi bir konumda olmasından dolayıdır ki, beklediğim kadar kötü bir durumla karşılaşmadım.” şeklinde bu konu hakkında vurgu yapmıştır.

K2, “Farklı öğrencilerin aynı ortamda olması iyi bir durum gibi gözükse de başarısız öğrencilerin başarılı öğrencileri de aşağı çektiğini görüyoruz.” şeklinde

K9 ise “Sınıftaki öğrencilerin başarı anlamında farklı uçlarda yer alması. Başarısı düşük öğrencilerde karamsarlık ve boş vermişlik oluşturuyor. Nasıl olsa onlar kadar başarılı olamam düşüncesine sahip oluyorlar. Bu benim gözümde olumsuz yanı.” şeklinde belirtirken,

K1 ise “Okulun kalabalıklaşması ve bazı sosyal ve eğitsel alanların fiziki yetersizlik nedeniyle sınıflara dönüştürülmesi.” şeklinde bu konu hakkında vurgu yapmıştır.

Tablo 5’e göre yapılan değişikliğin proje okulu kapsamına alınan liseler için en önemli olumlu yanması akademik başarılarında genel anlamda yükseliş olmasıdır. Olumsuz yansıması ise meslek liselerinin itibarlarının düştüğü olarak belirtilmiştir. Örneğin;

K14, “Daha yüksek, bizim yüzdelik dilimimiz biraz daha gerideydi. Şu anda daha yüksek, onu fark ediyoruz. Başarıları çok daha fazla, çocukların anlama yetenekleri-kapasiteleri daha yüksek önceki yıllara oranla.” şeklinde,

K15, “Önceki yıllarda mesela şöyle söyleyeyim; takdir alan öğrenci dokuzuncu sınıflarda en fazla yani on tane çıkmaz yani. Takdir alan, ama mesela şu an her sınıfta neredeyse on tane var yani. Bu da çocukların akademik olarak daha iyi olduğunu gösteriyor yani” şeklinde belirtirken

K5 ise “Ülke olarak ara elemana ihtiyacımız var. Bundan dolayı meslek liselerinin önemi artması gerekirken, tam tersi bir durum söz konusu.” şeklinde bu konu hakkında vurgu yapmıştır.

4.) Yapılan değişikliğe dair iyileştirmeye yönelik önerileriniz nelerdir?

Katılımcıların yapılan sistem değişikliğine yönelik iyileştirilmesini beklediği durumlar ve bunlara yönelik önerileri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6.Yapılan Değişikliğe Dair İyileştirmeye Yönelik Önerileriniz

		f
Yerel yerleştirme ile öğrenci alan liseler için	Anadolu liselerine verilen fazla kontenjanların düşürülmesi (K1, K3, K7, K8, K10)	5
	Yerleştirme kriterlerinde düzenleme yapılması gerekmektedir. (K2, K3, K12)	3
	Farklı lise türlerinin bir arada olduğu eğitim kampüsleri oluşturulmalıdır. (K1, K8)	2
	Okulların fazla kontenjana uygun fiziki yapısının olmaması (K10, K11)	2
	Meslek liselerinin itibarının artırılması gerekmektedir. (K12)	1
	Teorik eğitimin yanında uygulamanın artırılması gerekmektedir. (K9)	1
Proje okulu kapsamına alınan liseler için	Yerleştirme kriterlerinde düzenleme yapılması gerekmektedir. (K4, K5, K13)	3
	Anadolu liselerine verilen fazla kontenjanların düşürülmesi (K5, K6)	2
	Meslek liselerinin itibarının artırılması gerekmektedir. (K5, K6)	2
	Farklı lise türlerinin bir arada olduğu eğitim kampüsleri oluşturulmalıdır(K5)	1
	Teorik eğitimin yanında uygulamanın artırılması gerekmektedir. (K9)	1
	Her kesimin fikri alınarak sistem değiştirilmelidir (K5)	1
	Sınavla alan okul sayılarının azalması gerekmektedir (K14)	1
	Sınavla alan okul sayısının artması gerekmektedir. (K15)	1

K=Katılımcı

Tablo 6'ya göre yerel yerleştirme ile öğrenci alan liselerden araştırmaya katılan katılımcıların büyük bir çoğunluğu Anadolu liselerine verilen kontenjanların düşürülmesini dile getirmişlerdir. Ayrıca katılımcılar yerleştirme kriterlerinde düzenleme yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Proje okulu kapsamına alınan liselerden araştırmaya katılan katılımcılar da yerel yerleştirme ile kayıt alan liselerden araştırmaya katılan katılımcılar gibi kontenjanların düşürülmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan alınan dikkat çekici yorumlar ise aşağıda verilmiştir.

K3, "Anadolu liselerinin kontenjanlarında düşüş yapılması" şeklinde

K10, "Kontenjan kesinlikle düşürülmeli. Sınıflarımız 42 kişiye uygun değil. Meslek lisesine gitmesi gereken vasıftaki çocuk Anadolu liseli okuyor. Meslek lisesi imam hatipler de sınıflar boşken burada çok fazla öğrenci olması doğru değil." şeklinde belirtirken

K12 ise "Okullara başarı ile girilmeli. Girilen her okula belli ölçütlerle girilmesi önemli olur. Sınav vs. değil. İlgisi olanlar şeklinde. İlköğretim 7-8. sınıflarda yapılandırılmış testlerle olabilir. Sistem o şekilde değiştirilirse daha doğru olur." şeklinde bu konu hakkında vurgu yapmıştır.

K5 "Anadolu liselerindeki kontenjanların azaltılıp meslek liselerine gelecek öğrenci sayılarının artmasını sağlamaları gerekmektedir." şeklinde bu konu hakkında vurgu yapmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Proje okullarındaki katılımcılardan alınan yanıtlarda, okula kayıt olan öğrencilerin akademik başarılarında geçmiş yıllara göre artış olduğu görülmektedir. Proje okulları eğitsel anlamda bulunduğu yerleşim yerinde diğer okullara göre ön plandadır (Millî Eğitim Bakanlığı Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları Yönetmeliği, 2016, m.6). Ayrıca proje okulu uygulamasında seçilmiş bir eğitim kadrosunun sunacağı ekip ruhuyla, öğrenci merkezli ve başarı odaklı bir yapı hedeflenmiştir. Kaya (2018: 89) yaptığı araştırmada; proje okulu kültürüyle, başarılı öğrencilerin, alanında belli bir yetkinliğe sahip öğretmenlerle aynı ortamda buluşturulduğunu dile getirmiştir.

Yerel yerleştirme ile kayıt alan okullarda öğretmenler, kalabalık sınıf ortamından dolayı öğrencilerin derse ilgisiz olduğu, verilen görevlerin takibinin zor olmasından dolayı ise ders tekrarlarının ve ödevlerin yapılmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Yerel yerleştirme ile kayıt alan okullardaki kontenjanların belirlenenden fazla olması sınıf mevcudlarını artırmıştır. Derslere karşı oluşan bu olumsuz durumda sınıf mevcudunun artışının etkisi önemlidir. Günaydın (2011: 199) tarafından yapılan araştırmada; sınıf mevcudunun artmasının çalışma alışkanlıklarına ve aktif öğrenmeye olumsuz etkisinden bahsedilmiştir. Aynı zamanda sınıf mevcudunun artmasının, öğrenciyi genellikle ders çalışma davranışından uzaklaştıracağı sonucuna da ulaşılmıştır. Araştırmanın bu sonucundan hareketle, kalabalık sınıflara sahip yerel yerleştirme ile öğrenci alan okullarda öğrencilerin motivasyonları zamanla düşecek ve doğal bir sonuç olarak akademik başarının düşüşüne de etkisi olacaktır.

Proje okullarında okuyan öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarının olumlu yönde olduğu, bundan dolayı disiplin problemlerinde azalma olduğu görülmüştür. Ayrıca bu öğrencilerin ailelerinden aldıkları terbiyenin, davranışlarına yansıdığı da elde edilen bulgular arasındadır. Proje okullara yerleşen öğrencilerin seçilmiş öğrenciler olması davranışlarına da olumlu yönde etkilediği düşünülebilir. Avcı ve Durmuşçelebi (2014: 39) tarafından yapılan

araştırmada; sınıf içi davranışlar açısından beklenen, “derse aktif katılım, saygılı olmak, kurallara uymak, sorumluluk sahibi olmak, demokratik ortamın sağlanmasına katkıda bulunmak” olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca Genç (2016: 42) ailelerin okullarla yapacağı iş birliğinin, öğrencilerin başarısına etkisinden bahsetmiştir. İstenilen başarıya ulaşılması için ailenin rolü büyüktür. Tek başına okulların ya da ailelerin çabası öğrencileri istenilen sonuca götürmeyecektir.

Yerel yerleştirme ile öğrenci alan okullarda istenmeyen davranış gösteren öğrencilerin olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Katılımcılar istenmeyen davranışlar olarak; öğrencilerin derse karşı ilgisiz olduklarını, ders çalışma düzenlerinin olmadığını, arkadaşlarına kaba davrandıklarını, el şakaları yaptıklarını, okul eşyalarına zarar verdiklerini kastetmişlerdir. Özkılınç Nezihoğlu ve Sabancı (2010: 51) tarafından yapılan araştırmanın sonucuna göre, öğretmen ve yöneticileri sınıflarda rahatsız oldukları öğrencileri davranışları; “dersle ilgilenmemek, sorumsuzluk, çevreye zarar verme, kaba davranışlar, arkadaşına zarar verme, sınıf araç gerecine zarar verme, toplumsal beklentilere uygun olmama, hak yeme, hazır bulunuşsuzluk ve dikkat çekme” olarak sıralanmaktadır. Gökyer ve Doğan (2016: 101) tarafından yapılan araştırmada ise; yönetici ve öğretmenler, öğrencilerin derslerdeki ilgisizliğini, dersi dikkatli ve verimli dinlemediklerini, dersleri dinlemeyip farklı şeylerle uğraştıklarını, derslere geç kaldıklarını, işlenen konuların tekrar edilmediğini, okul araç-gereçlerine zarar verdiklerini, ödevlerini yapmadıklarını ve derse kitap ve defter getirmediklerini ifade etmiştir.

Yerel yerleştirme ile öğrenci alan okullarda ayrıca öğrencilerin geçmiş yıllara dayanan arkadaşlıkları olduğundan söz edilmiştir. Yerel yerleştirme sisteminde öğrenciler ortaokullarının olduğu mahalledeki liselere devam ettiği için, bu öğrencilerin ortaokuldan süre gelen arkadaşlıklarının hatta ilkökul düzeyine dayanan arkadaşlıklarının olduğundan söz edilebilir.

Yerel yerleştirme ile öğrenci alan okullardan alınan yanıtlar incelendiğinde; okula gelen öğrencilerin akademik başarılarında okulun bulunduğu sosyal çevrenin etkisine vurgu yapılmıştır. Merkezi konumda, sosyo-ekonomik durumu yüksek ve eğitilmiş ailelerin yaşadığı mahallelerdeki okullara yerleşen öğrencilerin akademik başarılarında artış, kenar mahalleler ve ekonomik durumu düşük ailelerin yaşadığı mahallelerdeki okullarda ise geçmiş yıllara göre akademik başarıda düşüş olduğu saptanmıştır. Cengiz, Titrek ve Akgün (2007: 13) yaptıkları araştırmada; anne ve babaların eğitim seviyelerinin yüksek olmasının, ortaöğretim tercihlerinde daha bilinçli hareket etmelerine sebep olduğu sonucuna varmışlardır. Eğitim durumu düşük ailelerde göze çarpan düşüncenin ise çocuklarının bir an önce meslek sahibi olmasıdır. Yükseköğretim-üniversite mezunu annelerin çocuklarının ortaöğretim sonrasını düşünerek kurum tercihi yaptıkları söylenebilir.

Yeni sistemde meslek liselerinin değerinin azaldığı vurgulanmıştır. Katılımcılar meslek liselerinin itibarının artması yönünde önerilerde bulunmuşlardır. Meslek liselerinin itibarının azalması sonucu; tercih eden öğrenci sayısı düşerek meslek liseleri, hiçbir yere yerleşemeyen öğrencilerin mecburen kayıt olması gereken okullar haline gelecektir. Akademik yetersizlik yaşayan öğrencilerin olması ve öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda yerleşmemesinden dolayı mezun olan öğrencilerin kalitesi de düşük olacaktır. Bunun önüne geçmek ve kalifiye eleman ihtiyaçlarını karşılanmasına destek olmak için meslek liselerinin değeri artırılmalıdır. Alkan, Suiçmez, Aydınkal ve Şahin (2014: 139) yaptıkları araştırmada; Ülkemizin, diğer

ülkelerle girdiği rekabet içinde güçlü bir duruşa sahip olması ve ekonomik açıdan sayılı ülkeler arasında yer alması için elinde bulunması gereken en önemli güç nitelikli insan yetiştiriyor olmasıdır. Nitelikli insanda genel anlamda eğitimle, temel olarak da mesleki ve teknik eğitimle yetiştirilmektedir. Dolayısıyla, meslek okullarının itibarının artması; eğitim alan öğrencilerin meslek hayatında kalifiye eleman olmasını, aynı zamanda şirketlerinde rekabet ortamında ayakta durmasına yardımcı olacaktır.

Yerel yerleştirme ile öğrenci alan okullardan alınan yanıtlarda genel olarak göze çarpan problem, kontenjanların çok yüksek olmasıdır. Kayıt aldıkları öğrenci sayısının, alabilecekleri kapasitenin çok üstünde olduğunu dile getirmişlerdir. Bu artış doğal olarak sınıfların kalabalık olmasına ve yeni sınıfların açılmasına yol açmıştır. Fazla öğrenci almak için okuldaki bazı eğitim alanlarının kapatılıp sınıfa dönüştürüldüğü dile getirilmiştir. Bu da okulların fiziki yapısını olumsuz etkilemiştir. Okulun fiziksel yapısının bozulması öğrencileri ve okulun genel işleyişini olumsuz etkileyecektir. Şensoy ve Sağsöz (2015: 1328) yaptıkları çalışmada; fiziksel değişkenlerin öğrenci başarısını, motivasyonunu, sosyal iletişimini, sağlığını, ailesi ile topluma karşı olan sorumluluk duygusunu ve davranışlarını olumlu yönde etkileyeceği” sonucuna ulaşmışlardır.

Yerel yerleştirme ile öğrenci alan okullarda okul-veli iş birliği artacaktır. Öğrenciler eğitimlerine kendi mahallerinde devam edeceğinden dolayı, evlerinin okula yakın olması ailelerinin sıklıkla okul ile iletişime geçeceği sonucunu doğurur. Eski sistemde öğrenciler evlerinde uzak okullara gitmekte buda ailelerinde okullara uzak olmasına sebep olmaktadır. Çalık (2007: 136) tarafından yapılan çalışmada; demokratik toplumun gereği olarak ailelerin okul yönetiminde temel bir öge olması gerektiği ifade edilmiştir. Ailelerin okul ortamına katılması, toplumsal desteğin ortaya çıkmasına öncülük eder. Ayrıca aile katılımı öğrenci başarısını olumlu yönde etkilemektedir. Velilerin okula uzak yerde oturuyor olması ise yeterli katılımın sağlanamamasına sebep olacaktır. Ayrıca evine yakın okullarda okuma fırsatı bulan öğrenciler, servis kullanmayacak ve öğle yemeklerini evlerinde yiyebilecektir. Evlerinin okullara yakın olması öğrencilere hem zaman hem de maddi anlamda avantaj sağlayacaktır.

İki okul türünde de katılımcıların büyük bir çoğunluğu kontenjanların düşürülmesi gerektiğini dile getirmiştir. Kontenjanların yüksek olması doğal olarak sınıf mevcudunu da artıracaktır. Sınıf mevcudunun artması ise akademik başarıyı düşürmekte, sınıf içi hâkimiyeti düşürmektedir. Uludağ ve Odacı (2002) yaptıkları çalışmada; sınıflardaki öğrenci mevcudu ile eğitim kalitesinin ters orantılı olduğunu belirtmiştir. Öğrenci sayısının fazla olmasının öğrenmenin gerçekleşmesini olumsuz, sayısının az olmasını ise öğrenmenin gerçekleşmesini kolaylaştıracağından bahsedilmiştir. Aynı zamanda disiplin problemlerinin minimuma ineceğini dile getirmişlerdir. Ayrıca Çakır ve Yıldırım (2015) tarafından yapılan çalışmada ise, kalabalık sınıflarda öğrencilerin derse ilgisinin az olduğu, öğrencilerin derse dinlemekte zorlandığı, ders dışı etkinliklerin yapılamamakta ve derse katılım oranının düştüğü belirtilmiştir. Bu çalışmalar, yapılan çalışmadaki bulguları destekler niteliktedir.

Öneriler

Elde edilen bulgular ve sonuçlar doğrultusunda politika yapıcılara, uygulayıcı ve araştırmacılara aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Okulların fiziki yapıları göz önüne alınarak okul/sınıf kontenjanları belirlenmelidir.

- Meslek liselerinin, “hiçbir liseye yerleşemezse meslek lisesine yerleşir” şeklinde olan imajının ortadan kaldırılması ve toplum gözünde itibarının artırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Örneğin, yüksek öğretimde devamı olan bölümler için katsayı uygulaması yapılarak öğrencileri teşvik edici uygulamaların yapılması gerekmektedir. Başarılı öğrencilerin de tercih edebileceği okul haline gelmesi, meslek liselerinin itibarını artıracığı söylenebilir.
- Sınavla öğrenci alan okul sayısının yeterli olmadığı düşünülmektedir. Bir yerleşim bölgesindeki sınavla öğrenci alan okul sayısı, o bölgede bulunan belli bir akademik başarıyı elde etmiş tüm öğrencilerin yerleşebileceği şekilde düzenlenmelidir.
- Proje okulu olma şartları netleştirilmelidir. Bir okulun hangi kriterlere göre proje okulu olarak seçildiği hem okullar hem de kamuoyu ile paylaşılmalıdır.
- Yerel yerleştirme ile ailelerin okullara yakın bulunması avantajını etkili biçimde kullanabilmek adına okul-aile iş birliğini artırmaya yönelik, ailelerin okulda bulunmalarını sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır.
- Alanda yapılacak yeni çalışmalarda, yeni sistemin öğrenci algıları boyutunda incelenmesi önerilebilir.
- Proje okulları için performans kriterlerinin neler olabileceği konusunda model önerisi yapılması yönünde çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Alkan, R. M., Suiçmez, M., Aydınkal, M. ve Şahin, M. (2014). Meslek yüksekokullarındaki mevcut durum: sorunlar ve bazı çözüm önerileri. *Journal of Higher Education and Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4(3), 133-140.
- Atılğan, H. (2018). Türkiye’de kademeler arası geçiş: dünü-bugünü ve bir model önerisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 19(1), 1-18.
- Avcı, Ö. Y. ve Durmuşçelebi, M. (2014). Öğretmen görüşlerine göre ideal öğrenci tipi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 4(6), 22-44.
- Cengiz, G., Titrek, O. ve Akgün, Ö. E. (2007). Öğrencilerin ortaöğretim kurumu tercihinde okullarla ilgili faktörlerin etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-22.
- Creswell, J. W. (2018). *Qualitative inquiry & research design: choosing among five approaches* (4th Edition). SAGE Publications, Inc.
- Çakır, C. ve Yıldırım, E. (2015). Kalabalık sınıfların öğrencilerin akademik başarılarına etkisi. https://www.academia.edu/19992473/kalabalik_siniflarn_ogrencilerin_akademik_basari_rilarina_etkisi adresinden alınmıştır. (20.04.2019)
- Çalık, C. (2007). Okul-Çevre ilişkisinin okul geliştirmedeki rolü: kavramsal bir çözümleme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(3), 123-139.
- Erkan, S., Tuğrul, B., Üstün, E., Akman, B., Şendoğdu, M., Kargı, E., Boz, M. ve Güler, T. (2002). Okulöncesi öğretmenliği öğrencilerine ait Türkiye profil araştırması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 108-116.
- Genç, S. Z. (2016). *Eğitim sürecinde aile okul ve toplum* (1.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Gökyer, N. ve Doğan, B. (2016). İstenmeyen öğrenci davranışları ve nedenlerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 93-105.
- Günaydın, F. (2011). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin öğrenme stilleri ile ders çalışma alışkanlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kaya, A. (2018). Proje okullarının yapısına ve işleyişine ilişkin bir örnek olay incelemesi. Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları Yönetmeliği (2016, 1 Eylül). Resmi Gazete (Sayı: 29818). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160901-32.htm>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretime Geçiş Yönergesi. 28.03.2019 tarihinde <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/liste.php?ara=5> adresinden alınmıştır.
- Özkılınç Nezihoğlu, G. ve Sabancı, A. (2010). İlköğretim okul yöneticilerinin görüşlerine göre öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla başa çıkma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 41-53.
- Patton, M.C. (2015). *Qualitative research and evaluation methods: integrating theory and practice*. Library of Congress Catalog-in-Publication Data. USA: SAGE Publications, Inc.
- Şayli, V. (2008). Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı yetenek sınavlarını kazanan birinci sınıf öğrencilerinin profili. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şenses, F. (2005). ODTÜ İktisat Bölümü öğrenci profili-yeniden. *ODTÜ Gelişim Dergisi*, 32 (Haziran), 185-198.
- Şensoy, S. ve Sağsöz, A. (2015). Eğitim yapılarında öğrenci odaklı tasarım. *Turkish Studies*, 10(11), 1311-1332.
- TDK. (2019). Erişim: 19 Ocak 2019, <http://www.tdk.gov.tr>
- Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2002). Eğitim öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekan. *Milli Eğitim Dergisi*, 29, 153-154.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.